

Sveikiname Lietuvos kariuomenės dienos proga

Pareigą ginti tautos ir valstybės Laisvę – didžiausią vertybę – jaučia kiekvienas sąmoningas ir atsakingas žmogus. Okupacijos metais tūkstančiai vyrų ir moterų, šios šventos pareigos vedamų, stojo į kovą prieš okupantus, negailėdami savo sveikatos ir gyvybės.

Šiandien su dėkingumu ir pagarba lenkiamės prieš pasiaukojamai siekusius Laisvės ir nepraradusius vilties išsivaduoti iš okupanto gniaužtų. Sveikiname ir dabarties karius, pasiruošusius ginti Tėvynę ir mūsų ateitį.

Linkime sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

Kariuomenės dienos proga – simbolinė Partizanų alėja



Nuotrauka Audriaus Skaisčio

Kauno senosiose kapinėse, pasidengusiose pirmuoju sniegu, lapkričio 23-iąją surengtas Kariuomenės dienos minėjimas, kuriame gausiai dalyvavo LPKTS Kauno filialo nariai ir miesto visuomenė. Čia nuo paminklo „Žuvusių už Lietuvos Laisvę Motinoms“ pradėta tiesti simbolinė, iš žvakelių sudaryta Partizanų alėja.

Gaila, jog vis atsiranda biurokratinių trukdžių įrengti alėjai su stelomis, įamžinančiomis visas partizanų apygardas.

„Valstybė ir jos kariuomenė – neatskiriama sąvokos. Kariuomenės istorija yra valstybės istorijos dalis. (...) Laisva Lietuva, laisva Lietuvos Respublika, buvo gyva Laisvės kovotojų bunkeriuose, Laisvės kovotojų širdyse. Šitomis sąlygomis Lietuvos kariuomenė buvo

Lietuvos partizanai, siekė sugrąžinti Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. 1918 metų lapkričio 23 dieną įkurtos Lietuvos kariuomenės išugdytos tradicijos ir tautinis idealizmas padėjo organizuoti ginkluotam pasipriešinimui sovietinei okupacijai.“ (Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė)

„Tremtinio“ inf.



Dar ne visi didvyriai paminėti



Apie Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės partizanų vado Igno Čėsnos ir bendražygių žūtį ilgai nebuvo žinių. Ignas Čėsna-Benamis buvo pagrindinės spaudos organizatorius. Pagrindinėje Lietuvos partizanų spaudoje bendradarbiavo ir LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė. Grįžusi iš lagerio ji neberado savo bendražygių. Teresė Ūksienė, skaitydama savo bylą, rado Igno Čėsnos-Benamio žūties aplinkybes ir nuorodą į Laukstėnų kaimą. Pradėjo ilgai trukusios paieškos. 2012 metais žygio Šatrijos rinktinės partizanų takais metu keliavome po Telšių rajono kaimus. Laukstėnų kaime ėjome iš sodybos į sodybą. Gyventojai ne vietiniai, nieko nežinojo apie prieš šešiasdešimt metų vykusias kovas. Pasitarėme, kad paieškas baigsime aplankę dar vieną sodybą. Toliau nuo kelio buvusios sodybos šeimininkai nuteikė viltingai. Jie buvo girdėję apie Laukstėnų kaime vykusias kovas ir žuvusius Lietuvos partizanus. Radus vietą, kur nelygioje kovoje prieš Lietuvos okupantus 1951 metų rugpjūčio 28 dieną žuvo Šatrijos rinktinės vadas ir bendražygiai, laukė kitas darbas – žuvusių partizanų atminimo įamžinimas. Šią užduotį LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė perdavė LPKTB Telšių filialo valdybos pirmininkei Adolfinai Striaukienei.

Lietuvos partizanų įamžinimo entuziastai lapkričio 14 dieną pakvietė į Telšių rajono Eigirdžių Dievo Apaizdos bažnyčią. Kunigas Vidmantas Šidlauskas pasveikino gausiai susirinkusius svečius, įvairių organizacijų vėliavininkus ir pakvietė nuoširdžiai maldai už žuvusius Lietuvos partizanus, politinius kalinius ir tremtinius, už visus paaukojusius gyvybę dėl Lietuvos laisvės.

Po šv. Mišių aukos apie 1951 metais žuvusius Lietuvos partizanus išsamiai papasakojo istorikė iš Telšių Janina Bucevičė: „1951 metų rugpjūčio 29 die-

na 8 valandą Telšių rajono Laukstėnų kaimo miške, netoli Aleksandro Paulausko sodybos, sovietų MGB okupacinės vidaus kariuomenės 32-ojo šaulių pulko kariškiai ir Telšių rajono MGB skyriaus operatyvinė čekistinė grupė, vykdydama karinę operaciją, aptiko septynis ten buvusius partizanus. Kautynių metu žuvo penki partizanai: Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės vadas Ignas Čėsna-Žentas, Vaidila, Vitolis, Benamis, Bedalis; Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės štabo viršininkas Alfonsas Venckus-Vasaris, Karuža, Dėdė; Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės Karo lauko teismo pirmininkas Petras Lileikis-Algis, Girėnas, Žuvelė; Šatrijos rinktinės štabo narys Alfredas Cherlė-Juozas, Pranas, Pranukas, Vikruolis; Antanas Žimkus, išpartizanavęs vos mėnesį.

Iš žuvusiųjų paimta daug ginklų: karabinų, šautuvų, pistoletų, revolverių, granatų, korespondencija, nuotraukos.

Du partizanai – Steponas Geštautas-Žiogas, Uošvis ir Petras Barauskas-Erelis buvo sužeisti ir gyvi paimti į nelaisvę. Propagandiniais tikslais, siekiant įbauginti žmones, šiems partizanams buvo surengtas parodomasis LSSR MGB vidaus kariuomenės Karinio tribunolo posėdis Plungės miesto kino salėje. 1951 metų spalio 30–31 dienomis nuteisti mirties bausme.

Sovietams pavyko sunaikinti Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės štabą. Tai buvo iš anksto gerai suplanuota karinė operacija, į partizanų ryšiniųjų grandinę infiltravus MGB agentą, slapyvardžiu „Tapor“-„Kirvis“. Sovietinio saugumo agentui 1951 metų rugpjūčio 22 dieną pavyko perimti Šatrijos rinktinės štabo vado Čėsnos-Žento paketą, skirtą būrio vadui Armonui-Sauliui, kuriame Žentas kvietė Saulių susitikti rugpjūčio 28 dieną.

(keliamą į 8 psl.)



LPKTS valdybos posėdyje

Lapkričio 21 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje įvyko LPKTS valdybos posėdis.

Informaciją apie valdybos darbą pateikė valdybos pirmininkė R. Duobaitė-Bumbulienė. Ji pasiūlė organizuoti lėšų rinkimą Partizanų šlovės alėjai Kauno senosiose kapinėse, prie paminklo „Žuvusių už Lietuvos Laisvę Motinoms“, jei ją įrengti atsisakytų Kauno miesto savivaldybė. Alėjos projektą parengė prof. J. Anuškevičius.

R. Duobaitė-Bumbulienė pasidžiaugė, kad pavyksta išnuomoti LPKTS salę ir kad Kauno rezistencijos ir tremties muziejus ne visą laiką stovi uždarytas, pavyzdžiui, spalio 30 dieną muziejų aplankė Vengrijos ambasadorius ir daugybė Vengrijos revoliucijos paminėjimo dalyvių, Kauno moksleivių. Valdybos pirmininkė taip pat džiaugėsi, kad į akciją „Uždek žvakutę partizanams“ kasmet įsitraukia vis daugiau žmonių.

Valdyba pritarė R. Duobaitės-Bumbulienės siūlymui raginti Kauno miesto savivaldybę atstatyti Panemunės tiltą pavadinti Jurgio Krikščiūno-Rimvydo vardu. Kaip rodo archyvinė medžiaga, surinkta Kauno miesto muziejaus muziejininko Roko Sinkevičiaus, Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas (1919–1949) – 1941 metų Birželio sukilimo dalyvis Kaune, partizanas, Juozo Lukšos-Skirmanto bendražygis, dalyvavęs dviejose misijose į vakarus. Vienas iš aštuonių partizanų, kuriems vyresnybė suteikė aukščiausią Laisvės kovotojo karžygio vardą, apdovanotas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu (po mirties). Gyvenęs Panemunėje, bet jo atminimas nėra įamžintas. Valdyba nutarė J. Krikščiūno-Rimvydo 100 metų sukakčiai įrengti atminimo lentą ant namo Klevų gatvėje, kuriame jis gyveno.

LPKTS pirmininkas dr. G. Rutkauskas aptarė aktuales LPKTS klausimus. Jis pa-

sidžiaugė, kad mūsų priimtos rezoliucijos nenugula į valdininkų stalčius, į jas reaguojama. Ypač daug dėmesio sulaukė rezoliucija dėl Laisvės kovų istorijos dėstymo mokyklose. Šiuo klausimu dirba kompetentinga komisija, kuri sudarinėja programą, dėstymo metodikas. Ypač jaučiamas istorijos mokytojų palaikymas.

G. Rutkauskas informavo, kad Kauno rajono savivaldybėje svarstoma dėl didesnių Kauno rajono viešojo transporto lengvatų nukentėjusiesiems nuo okupacijų.

Pirmininkas papasakojo, kad į LPKTS kreipėsi buvusi tremtinė, Alytaus gyventoja, prašydama padėti gauti socialinę būstą. Buvo kreiptasi į Alytaus savivaldybę ir gautas patikrinimas, kad socialinis būstas jai bus suteiktas. Taip pat kalbėta apie buvusios tremtinės, Klaipėdos gyventojos, problemas, nutarta, kaip įmanoma, jai padėti.

Posėdyje kalbėta apie LPKTS Palangos filialą. Pasiūlyta sausio pradžioje kviesti fi-

lialo susirinkimą.

Aptarta ir patikslinta 2016 metų LPKTS veiklos programa. LPKTS ataskaitinis rinkiminis suvažiavimas įvyks 2016 metų kovo mėnesį Kaune, Jaunesniosios kartos sąskrydis – gegužės mėnesį Ariogaloje, dainų ir poezijos šventė „Leiskit į Tėvynę“ – birželio mėnesį Kėdainiuose, sąskrydis „Su Lietuva širdy“ rugpjūčio 6 dieną Ariogaloje, taip pat vyks du žygiai „Partizanų takais“, kiti tradiciniai renginiai. Bus tęsiami pradėti darbai: partizanų apygardų veiklos žemėlapių kompaktinių plokštelių leidyba ir „Tremtinio“ skaitmeninimas. Veiklos programa bus tvirtinama LPKTS tarybos posėdyje gruodžio 19 dieną.

Nutarta apdovanoti LPKTS žyminiu „Už nuopelnus Lietuvai“ Vilniaus skyriaus, Pakruojo, Ukmergės, Telšių, Anykščių filialų aktyvius narius.

Taip pat nutarta siūlyti Gintauto Kazlausko kandidatūrą apdovanoti Gabrielės Petkevi-

čaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“.

Seimonarė Vincė Vaidevutė Margevičienė informavo, kad Dalia Kuodytė pateikė LGGRTC įstatymo pataisą – KGB archyvus per du mėnesius perduoti Valstybės saugumo departamentui. Ji patarė LPKTS išreikšti susirūpinimą dėl archyvų, pradėtų mokslinių tyrimų likimo, jų prieinamumo visuomenei.

V. V. Margevičienė pakvietė dalyvauti signatarų pagerbimo renginiuose, pasitinkant nepriklausomybės 100-metį.

LPKTS Alytaus filialo pirmininkė Stasė Tamašauskienė pasiūlė atnaujinti buvusių tremtinių chorų repertuarą, nes ir šventėse „Leiskit į Tėvynę“, ir sąskrydžiuose Ariogaloje metai iš metų kartojasi vis tos pačios dainos. LPKTS tarybos pirmininkas Petras Mus- teikis šį klausimą pasiūlė svarstyti tarybos posėdyje.

Kitas valdybos posėdis įvyks gruodžio 19 dieną.

Jolita NAVICKIENĖ

Koks gyvenimas gali būti pavadintas sėkmingu?

Man patinka trumpas istorijos apie mitinį Vidurinės Azijos išminčių Nasrediną. Jos dažnai padeda naujai pažvelgti į įprastus dalykus. Pavyzdžiui, istorija apie pamestą raktą.

„Pamatęs ateinančius savo mokinius, išminčius Nasredinas pradėjo kruopščiai tyrinėti kiekvieną kiemo prieš jo namą centimetrą. Mokiniai, pamatę susirūpinusį mokytoją, paklausė, ką jis daro. Nasredinas atsakė, kad ieško rakto. Mokiniai entuziastingai puolė pagalbon. Iki vėlumos kiemas buvo kruopščiai peržiūrėtas, tačiau rakto niekas nerado. Vienas iš mokinių po nesėkmingų paieškų per klausė: „Mokytojau, o kurioje vietoje tu pametei raktą?“ Šis atsakė: „Kažkur namuose.“ Apstulbęs mokiniams paklausė: „O kodėl mes jo ieškome kieme?“ Nasredinas atsėvė: „Nes čia šviesiau.“

Kai pirmą kartą išgirdau šį pasakojimą, jis mane ne tik prajuokino, bet ir privertė susimąstyti. Pagalvojau, jog dažnai veikiau ieškome patogaus, paprasčiausio kelio, o ne bandomė atpažinti tą, kuris mums skirtas. Kai rakto ieškome ten, kur patogiau, o ne ten, kur jį iš tiesų galėtume rasti, nuostabu, kad liekame nieko nepesę ir nusivylę. Neretai net pradedame galvoti, jog rakto, kuris atraktintų duris į būtent mums skirtą gyvenimą, nėra.

Krikščionis psichoterapeutas Viktoras Franklis rašė, kad beprasmiška abstrakčiai klausiti, kokia gyvenimo prasmė. Tai

tas pat, kas aiškintis, koks geriausias šachmatų ėjimas. Pastarasis priklauso nuo konkrečios situacijos ir vis kitoks kiekvienoje partijoje. Taip pat yra ir su gyvenimo prasme. Mes neturime akiai imituoti šventojo Pranciškaus ar šventosios Teresėlės, bet privalome atrasti savąjį unikalų tiesos ir šventumo kelią. Motina Teresė tai puikiai paaikškino, atsakydama į vienos merginos laišką išsakytą norą keliauti ir prisijungti prie krikščioniškosios misijos Kalkutoje: „Tai nėra būtina, kiekvienas turime atrasti savąjį Kalkutą.“

Deja, dažnai, galvodami apie savo gyvenimus, pernelyg išiveliame į smulkmenas ir itin sumenkiname savo pašaukimą. Norime apkelti daug šalių, turėti gerų draugų, mylimą žmogų, padaryti karjerą. Visa tai yra gerai, tačiau pamirštame, kad kiekvienas iš mūsų yra unikalus Dievo atspindys ir pasiuntinys, turintis tik jam skirtą misiją. Kaip taikliai yra pasakęs kardinolas Josephas Hoffneris: „Žmogus visada gimsta kaip originalas, bet labai dažnai miršta kaip kopija.“

Kaip tampama kopijomis? Tada, kai bandomė ne atpažinti ir puoselėti prigimtyje glūdinius talentus, bet kai kopijuojame „sėkmingo gyvenimo standartus“, pasitenkiname siekiu jaustis patogiai šiame pasaulyje, taip rūpinamės įvaizdžiu, jog patys tampame tik socialine kauke.

Esame viliojami perimti vartotojišką sėkmės sampratą,

kai laimingas gyvenimas sutapatinamas su turtingu. Apsidairykime ir susimąstykime. Jei kuris nors žmogus sparčiai kopija karjeros laiptais, mes esame linkę manyti, kad jam gyvenime pasisekė. Kai politiškai kalba apie „sėkmės Lietuvą“, jie paprastai sėkmę suvokia kaip ūkio klestėjimą, bet ne kaip didėjantį socialinį teisingumą ar piliečių dvasinę brandą. Pinigai, potyriai, galios pojūtis? Argi tik dėl to buvome Kūrėjo išsvajoti?

Beje, paties Jėzaus gyvenimas visai nepanašus į šiuolaikinę sėkmės istoriją. Priešingai, vertinant vartojimo standartais, Jis patyrė visišką nesėkmę. Tačiau Jo „nesėkmė“ yra tai, kas supurto kiekvieno iš mūsų gyvenimą, kas suteikia vilties net ir pačią juodžiausią naktį. Mums apreiškta tiesa, kad kryžius yra laisvės kelias. Kryžius – tai pirmiausia atsakomybės už savo gyvenimą prisiėmimas ir sugebėjimas tapti Kūrėjo dovana pasauliui. Mes kiekvienas esame dovanojami pasauliui ir vienas kitam. Tik dovanojami save kitiems galime išskleisti savo unikalumą, o tada, kai bandomė gyventi tik sau, kai stengiamės kuo daugiau paimti, viskas prasmenga vidinės tuštumos bedugnėje.

Suprantu, jog norėtusi, kad gyvenimas būtų paprastesnis ir reikalautų mažiau pastangų. Taip, paprasčiau būti kieno nors kopija, tačiau tai reiškia pasmerkti save nuolatiniam nerimui ir beprasmybės jaus-

mui, nes tol, kol nesame mums skirtame kelyje, kol gyvename ne savo, o „pasiskolintą“ gyvenimą, neišvengiamai jausime egzistencinį troškulį.

Svarbu nepamiršti ir to, kad būti unikaliai toli gražu ne tas pats, kaip būti ekstravagantiškam. Deja, šiandien maištas prieš tėvus, prieš vertybes dažniausiai yra ne tiek laisvės troškulis išraiška, kiek mados šauksmas. Būti ciniškam, ironiškam šiandien populiaru. Labai daug įvairaus amžiaus žmonių tarsi įstringa nesibagiančios paauglystės maište ir nebeįstabi, kad šį maištą režisuoja vartotojiškos kultūros ideologai. Paaugliais lengva manipuliuoti, nes jie neigia bet kokius autoritetus ir vertybes, tai yra atmeta svarbią pagalbą ir patys to nesuprasdami tampa lengvu nei-

gimo industrijos grobiu.

Esu tvirtai įsitikinęs, kad šiandien didžiausi maištininkai ir laisviausi žmonės yra tie, kurie cinizmo klestėjimo laikais išdrįsta įsipareigoti ir tvirtai laikytis įsipareigojimų, kurie sugeba pastebėti kenčiantį ar sto-kojantį, kurie, nepaisydami bendraamžių pašaipų ir kaltinimų fanatizmu, drįsta sekti Kristumi, kurie nebijo pasitikėti ir įsiklausyti į kito žmogaus poziciją, kurie ryžtasi ieškoti gyvenimo prasmės rakto, nepaisydami televizoriaus gundymo, kad gyvenimas tėra tik šou, ir ieško jo ne ten, kur patogiau – vartotojiškos kultūros įtaigaujamuose gyvenimo modeliuose, bet ten, kur ir tegalima jį atrasti – sąžiningame pokalbyje su Kūrėju.

Andrius NAVICKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2016 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 20 d. bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19, 6 mėn. – 14,40, 12 mėn. – 28,79 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!



Kas slepiasi už ISIS?

Politikas Achmedas Zakajevs, nepripažintos čečėnų respublikos Ičerijos ministrų kabineto pirmininkas, po teroro aktų Paryžiuje pareiškė, jog jam žinoma, kad šiandien ISIS veiklą kontroliuoja Rusijos specialiosios tarnybos, o Rusijos Federacijos prezidentas V. Putinas laukė teroristų atakos Paryžiuje. Apie tai A. Zakajevs pasakojo duodamas interviu žurnalistei Oksanai Sokolovai, rengusiai laidą „Savaitės faktai su Oksana Sokolova“. Gal kai kam pasirodys, jog tai skamba neįtikėtina, tačiau čečėnų opozicijos politikas teigia, jog jis turi šimtaprocentinius įrodymus. „Tai yra Irako karių grupė, kuri tarnavo Huseinui – buvusiam Putino ir KGB sąjungininkui. Kita karinių ISIS pajėgų dalis – atvykėliai iš Šiaurės Kaukazo. Juos KGB pasiuntė į Siriją, kai tik pradėjo formotis vadinamasis ISIS. Taigi šita agentūra turi įtakos, o jai vadovauja rusų specialiosios tarnybos.“

A. Zakajevs taip pat tvirtino, jog neabejoja, jog Putinas laukė to, kas nutiko Paryžiuje: „Politinius rezultatus ir dividendus teroro aktai Paryžiuje atnešė tik vienam žmogui – Putinui ir jo režimui. Štai kodėl naivu manyti, jog viskas įvyko atsitiktinai ar buvo sutapimas. Neabejoju, jog viskas buvo surežisuota“.

Surežisuotas gali būti ir teroro aktas, įvykęs virš Sinajaus pusiasalio – kalbu apie susprogdintą rusų keleivinį lėktuvą A-321. Nors galutinio atsakymo, kas įvyko, dar nėra, tačiau kai kurių šalių specialiosios tarnybos ir net vadovai yra pareiškę, jog lėktuvą susprogdino teroristai. (Beje, kai apie tai prakalbo JAV prezidentas B. Obama, Rusijos propagandininkai paleido antį, jog čia gali būti „amerikiečių darbas“.)

Įdomus arabų televizijos „Al Džazira“ pareiškimas šia tema: anot jo, radijo bangomis valdoma bomba, kuria buvo susprogdintas rusų A-321, į

lėktuvą buvo įmontuota Sankt Peterburge. Šios versijos šalininkai yra įsitikinę, jog kito varianto negalėjo būti – užminuoti lėktuvą Egipte teroristai neturėjo absoliučiai jokių galimybių. Negana to, lėktuvo Šarm aš Šeicho oro uoste niekas neapžiūrino, nes priėjimą prie jo turėjo tik Rusijos atstovai. Arabų ekspertas „Al Džezirai“ pareiškė, jog dėl teroristinio akto kalti „rusų mėsininkai“, ir, paklaustas laidos vedėjo, kas tie „mėsininkai“, paaiškino – FSB (Federalinė saugumo tarnyba).

Verta priminti lėktuvo savininko „Kogalymavia“ paviešintą versiją, jog visiškai techniškai tvarkingas ir labai patikimas orlaivis „Airbus 320“ buvo pažeistas „pašalinio faktoriaus“. Daugelio analitikų nuomone, lėktuvas buvo susprogdintas nedideliu kiekiu sprogdintos medžiagos, patalpintos antrojo bagažo sektoriaus zonoje, esančioje ties lėktuvo viduriu. Sprogimas nuplėšė galinę lainerio da-

lį, todėl ji nukrito neapdegusi, o priekinės dalies fragmentai užsidėgė jau ant žemės, kai plykstelėjo kuro likučiai.

Lėktuvo žūtis suteikė Putinui progą pavaizduoti save kaip auką, kenčiančią nuo ISIS teroristų. Tačiau, grįžtant prie A. Zakajevs versijos, ar nekyla klausimų, kodėl Rusija Sirijoje bombardavo ne ISIS, bet prieš Asado režimą kovojančius sukilėlius? Gal teisingas B. Obama, sakydamas, jog Rusija remia ISIS, nes jos nebombarduoja? Ak, tiesa, jau yra pranešimų, jog rusų lėktuvai ir laivai bombarduoja ISIS objektus, tačiau neteko girdėti jokių pranešimų apie pasekmes. Gal teroristai iš ten laiku pasitraukė, pavyzdžiui, perspėti?

O Rusijos užsienio reikalų ministras S. Lovrovos porina, jog „negalima leisti, kad ISIS užkariautų daugiau teritorijų“. (Taip jis agitavo už plačią koaliciją kovoje su terorizmu.) Še tai tau – iš jo žodžių išėitų, kad ISIS yra tokia galinga, jog gali užka-

riauti daugiau teritorijų? O tai koks tada buvo rusų išgirtasis bombardavimo poveikis? Juo labiau kad dažnai sakoma, jog ISIS smogikus sunaikinti nėra sudėtinga, kur kas sudėtingesnė kova su jų finansavimu.

Labai panašu į tai, kad užsiundę šunį putinistai dabar siūlo burtis į kovą su juo. Deja, bet tokių naivuolių, pasirengusių eiti obuoliauti su pačiu velniu, yra – štai Prancūzijos prezidentas F. Holandas pritaria bendroms pastangoms, atrodo, užimerkdamas prieš Rusijos agresyvią politiką kaimynių atžvilgiu. Galima jį suprasti – kažkaip reikia pasiteisinti prieš savo šalies piliečius, atsidūrusius karo su teroristais lauke. Ne be Prancūzijos politikų kaltės, be abejo. O kol kairumo liga apsikrėtę Vakarų politikai užsimerkia prieš islamizmo keliamas grėsmes, Rusija manipuliuoja terorizmo grėsme savo geopolitiniams tikslams pasiekti.

Gintaras MARKEVIČIUS

Audronis Ažubalis: Ar Ž. K. Junkeriui pavyks tapti naudingu agresoriaus partneriu?

Seimo TS-LKD frakcijos narys, šešėlinės vyriausybės užsienio reikalų ministras Audronius Ažubalis išpėja, jog pasikartojantys vienašališki Žano Klodo Junkerio (Jean Claude Juncker) pažadai V. Putinui suspenduoti sankcijas Rusijai diskredituoja Europos Komisijos veiklą ir atskleidžia probleminių dalies Europos biurokratų santykių su europinėmis vertybėmis.

„Kiekvieną lapkričio savaitę gauname duomenis apie naujas

Rusijos karo Ukrainoje aukas, kurių skaičius jau viršija 8 tūkstančius. Tačiau Europos Komisijos pirmininkas vienašališkai pasižada agresoriui „būti naudingų partneriu“. Savo pareiškime Ž. K. Junkeris užsimena apie Minsko susitarimą, tačiau jei jam rūpėtų, kaip iš tiesų įgyvendinami Minsko susitarimai, pavyzdžiui, dėl Ukrainos valstybinės sienos kontrolės visoje konflikto zonoje atkūrimo iki 2015 m. pabaigos, net pati mintis apie laišką V. Putinui atrodytų nepa-

dori“, – teigia A. Ažubalis.

Seimo nario įsitikinimu, panašiais pareiškimais jau ne pirmą kartą simptomiškai viršijami Europos Komisijos įgaliojimai, nes svarbiausius politinius sprendimus santykiuose su išorinėmis valstybėmis priima Europos Sąjungos valstybės narės ES Vadovų Taryboje.

„Neseniai darbiniai pietų Briuselyje metu iš vieno itin aukšto Europos Sąjungos pareigūno teko girdėti nuomonę, jog politiniams ES sprendi-

mams valstybių apskritai kaip ir nereikia, nes viską gali sutvarkyti eurobiurokratai. Šio pareigūno nuomone, Europos Vadovų Tarybos vaidmuo ateityje turėtų mažėti, o Vadovų Tarybos pirmininko D. Tusko pareigybė buvo prilyginta simboliniam britų karalienės vaidmeniui. Esu įsitikinęs, kad toks mąstymas skatintų valstybių nusigręžimą nuo bendraeuropinės politikos ir didintų dvejonę visuomenėje, ar tai vis dar mūsų Europa, kurioje ga-

lioja demokratija. Antieuropietiškai Ž. K. Junkerio pareiškimai ši įtarimą tik sustiprina“, – pabrėžia A. Ažubalis.

Šešėlinis užsienio reikalų ministras ragina Lietuvos Vyriausybę aktyviau ieškoti regioninių partnerių ir koalicijų, mėginant atsverti Ž. K. Junkerio pozicijai giminiškas nuotakas Europos Sąjungoje bei Europos lygmeniu inicijuoti diskusiją apie Europos Komisijos įgaliojimus ir jų ribas.

„Tsajunga.lt“

Baltijos šalių vienybė – pavyzdys Europai

zidentai susitiko Estijoje.

Trijų Baltijos valstybių prezidentai kalbėjo visai Europai ir regionui aktualiais klausimais – kaip įveikti migracijos krizę, stiprinti regiono gynybą ir saugumą, aptarė Paryžių sukrėtusias teroristines atakas ir kaip užtikrinti tokių išpuolių prevenciją.

Šalies vadovės teigimu, Europą sukrėtusi stichinė pabė-

gėlių krizė, išaugusi teroristinės organizacijos „Islamo valstybė“ grėsmė ir agresyvi Baltijos valstybių kaimynystę skatina dar labiau sutelkti jėgas ir parengti vieną atsaką.

„Baltijos šalių vienybė – pavyzdys iššūkių kamuojamai Europai. Lietuva, Latvija ir Estija sėkmingai įrodė, kad suvienijus jėgas, dirbant ranka rankon galima įveikti net sunkiausius iš-

bandymus. Šiandien negalime leisti, kad sudėtinga Europos padėtimi pasinaudotų tie, kurie vadovaujasi „skaldyk ir valdyk“ principu“, – sakė Prezidentė.

Visos trys valstybės prisideda sprendžiant migracijos krizę, gerbia prisiimtus įsipareigojimus ir yra pasirengusios priimti jau anksčiau sutartą pabėgėlių skaičių. Tačiau laikosi vieningos pozicijos, jog negali

būti kalbos apie naujus įsipareigojimus, kol nebus suvaldyti chaotiški migracijos srautai į Europą. Pasak Prezidentės, visų pirma būtina užtikrinti veiksmingą ES išorės sienų kontrolę, tinkamą pabėgėlių registracijos centrų funkcionavimą Italijoje ir Graikijoje, įgyvendinti bendrus ES ir Afrikos bei ES ir Turkijos veiksnių planus migracijos srautams į Europą mažinti.

Žmonių saugumas priklauso nuo tinkamos pareigūnų parengties

Lapkričio 23 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su policijos, antiteroristinių operacijų rinktinės „Aras“, Viešojo saugumo tarnybos ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos (VSAT) vadovais ir Vidaus reikalų viceministru Artūru Norkevičiumi bei aptarė visuomenės saugumui kylančias grės-

mes ir už viešąjį saugumą atsakingų tarnybų parengtį veikti kritinėse ar nestandartinėse situacijose, koordinuotai reaguoti į grėsmes šalies viduje.

„Pastarųjų dienų įvykiai – gėdingi incidentai ir operacijos dėl neatsakingo ginklo naudojimo, ankstesni incidentai pasienyje, žudynės Kražiuose tapo testais, kurie parodė, kad

visuomenės saugumui šalies viduje reikia daugiau dėmesio, o pareigūnams kartais trūksta geresnio parengtumo, žinių ar įgūdžių, kaip elgtis kritinėse situacijose. Pareigūnai turi užtikrinti žmonių saugumą, o ne kelti jiems grėsmę. Žmonių pasitikėjimas pareigūnais priklauso nuo jų profesionalumo“, – sako Prezidentė.

Pasak Prezidentės, būtina skirti daugiau dėmesio ir laiko pareigūnų mokymams, praktiniam rengimui, krizinių situacijų simuliacijoms, ginklo ir streso valdymui, motyvavimui.

Pasak Prezidentės, įsisenėjusias problemas viešojo saugumo srityje ir atsakomybę turi įvertinti visi – ir tarnybos, ir jų veiklą koordinuojanti Vidaus reika-

lų ministerija. Žmonės neturi abejoti viešąjį saugumą užtikrinančių pareigūnų profesionalumu, o krizių valdymo sistema turėtų būti nepriekaištingai – tam reikia integruoto operacijų centro ir naujo krizių valdymo įstatymų.

Pagal Prezidentės spaudos tarnybos pranešimus parengė Gintaras MARKEVIČIUS



Lietuvos nepriklausomybės šimtmetį pasitinkant

Lietuvos valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui – 165 metai

„Jis buvo pirmasis tamsiausioje rusų spaudos naktėje pradėjęs ieškoti Lietuvos laisvės pragiedrulių ir skleisti pirmuosius laisvės vilties spindulius“, – taip apie dr. Joną Basanavičių rašė jo pirmasis biografas Adolfas Nezabitauskis 1938 metais išleistoje knygoje „Jonas Basanavičius“.

Iš nostalgijos Tėvynei, Bulgarijoje gyvenančio ir dirbančio dr. Jono Basanavičiaus sieloje formavosi Tėvynės išlaisvinimo iš rusų okupacijos vizija, jungiant žodį ir veiksmą į harmoningą visumą. Tavizija ir meilė Tėvynei „buvo nuolatinė jo žvaigždė, kuri neleido jam paklysti svetimųjų gyvenimo sūkuruose... Jos šviečiamas dr. Jonas Basanavičius ne tik nepamiršo savo Tėvynės, bet ir įkopė į mūsų tautinio atgimimo patriarcho sostą, išaugo į genialų mūsų tautinio atgimimo politiką, gilų mokslininką ir pirmąjį anų laikų lietuvių tautos veikėją“ (Nezabitauskis A. Jonas Basanavičius. – K., 1938, V., 1990. P.6).

Dr. Jono Basanavičiaus idėjos, pasklidusios per jo paties įkurtą ir iš pradžių paties finansuotą „Aušrą“, įgijo tęstinumą Vinco Kudirkos įkurta me „Varpe“ ir įsikūnijo Lietuvos nepriklausomybėje bei 1918 metų Vasario 16-osios Akte, tęsė aktyvų savo gyvenimą tarpukario Lietuvos mokyklose, įkvėpė tūkstančius Lietuvos vaikų ginti savo Tėvynę ir žūti didvyrių mirtimi vardan jos idealų tęstinumo, ruse no daugelio lietuvių širdyse per visą sovietinės okupacijos penkiasdešimtmetį, ir galiausiai, dalyvaudamos Sąjūdžio dainuojančioje revoliucijoje, atvedė Lietuvą į išsivadavimą iš sovietų okupacijos ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą 20 amžiuje antrą kartą, įteisintą Kovo 11-osios Aktu ir sustvirtintą Sausio 13-osios bei Medininkų aukų krauju.

Jonas Basanavičius gimė 1851 metų lapkričio 23 dieną Vilkauskio apskrityje Bartininkų valsčiaus Ožkabalių kaime lietuvių patriotų katalikiškoje Marijos Birštonaitės-Basanavičienės ir Jurgio Basanavičiaus šeimoje. Šeimoje augo trys vaikai – Jonas, Vincas, gimęs 1861 metais, ir jauniausioji jų sesutė Uršulė. Tėvas Jurgis Basanavičius, paprastas ūkininkas, buvo apsišvietęs žmogus, daug metų tarnavo Bartininkų vaitu, buvo teisingas ir gerbiamas žmonių, savo vaikams įskiepijo meilę savo tėviškei, tautai ir valstybei – Lietuvai. Atsiminimuose dr. Jonas Basanavičius apie savo tėvą rašė: „Ir aš jam ir jo atmi-

nimui esu kaltas už atgaivinimą mano širdyje meilės mūsų tautos praeičiai ir lietuvybei“.

(Ten pat, p.81)

1873 metais Jonas Basanavičius baigė Marijampolės gimnaziją, išstojo į Maskvos universiteto Medicinos fakultetą ir jį 1879 metais sėkmingai baigęs išvyko į Bulgariją dirbti Lompalaikos ligoninės direktoriumi ir apygardos gydytoju. Į Bulgariją jis išvyko akinamas kelių priežasčių: po sunkaus pleurito jo plaučiai buvo gerokai pažeisti ir jis, kaip gydytojas, suprato, kad gali susirgti džiova, todėl ryžosi ieškoti darbo šiltesniuose kraštuose. Bulgarijoje pasibaičius rusų–turkų karui prasidėjo intensyvus tautinis atgimimas ir jis tikėjosi įgyti patirties, kad vėliau galėtų ją pasinaudoti savo tėvynėje Lietuvoje.

1882–1884 metais Jonas Basanavičius tobulinosi Prahėje, čia sutiko savo gyvenimo vienintelę meilę, ją vedė, abu grįžo į Bulgariją, jis dirbo gydytoju, 1891 metais jam buvo suteikta Bulgarijos pilietybė. 1892–1895 metais Jonas Basanavičius dirbo Varneje. Medicinos srityje tai buvo pats kūrybingiausias jo gyvenimo laikotarpis. Jis tapo aukščiausios kvalifikacijos gydytoju, parašė kelias dešimtis straipsnių medicinos, sanitarijos, higienos ir ligų profilaktikos klausimais, 1891 metais buvo išleista jo monografija „Bulgarijos sanitarinės etnografijos medžiaga. Lomo apygarda“. 1893 metais jis buvo pakviestas dirbti Bulgarijos kunigaikščio rūmų gydytoju. Tuo metu tai buvo laikoma aukščiausia profesine viršukalpe.

Tačiau didžiausia jo gyvenimo aistra, vėliau susiformavusi į stabilią jo mokslinių interesų kryptį, tapo lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės istorija, siekis gaivinti tautinį tapatumą ir visų pirma lietuvių kalbą, vaduoti ją iš lenkiškosios kultūros gniaužtų.

Gyvenimas – Bulgarijoje, širdis – Lietuvoje

Jau 1880 metais lietuviškame „Naujamame keleivyje“, leidžiamame Prūsijoje, pasirodė pirmieji jo straipsniai lietuvių etnogenezės ir kultūros klausimais. 1881 metais jis gerokai padirbėjo ir paskelbė jau kelias dešimtis straipsnių lietuviškoje spaudoje, kuriuose objektyviai vertino germanizacijos, polonizacijos ir rusifikacijos prąžūtingą įtaką lietuvių kultūrai, akino lietuvius vaduotis iš prąžūtingos pavergusių gniaužtų. Viena iš savo straipsnių, vėliau tapusiame vienu populiariausių

Lietuvoje, „Apie lietuvišką Mokslo draugystę“, publikuotame 1882 metais Prūsijoje M.Šerniaus leidžiamoje „Lietuviškoje ceitungoje“, jis karštai rėmė Jurgio Sauerveino idėją įkurti lietuvišką Mokslo draugiją Prūsijoje. Jis rašė: „Iš tos sėklos, kurią mes Lietuvoje išbarstysime, išaugs gražūs vaisiai. Kada mes į dulkes pavirsime, jei lietuviška kalba bus tvirta pasidariusi, jei per mūsų darbų dvasia atsikvošės, tąsykums ir kapuose bus lengviau, smagiau ilsėtis“.

(Ten pat, p.119)

1883 metų sausio 28 dieną Jonas Basanavičius, kaip jo įsteigto laikraščio „Aušra“ leidėjas ir redaktorius, išsiuntė spaudai iš Prahos į Ragainę pirmąjį „Aušros“ numerį. Jis buvo publikuotas 1883 metų balandžio 13 dieną su jo leidėjo ir redaktoriaus Jono Basanavičiaus prakalba ir *motto*: „Žmonės, nežinantieji istorijos, visada lieka vaikai“. O prakalboje rašė: „Jau daug šimtų metų praėjo, kai paliovė Lietuvos giedrotose padangėse spindėjus žvaigždėlė, kuri mūsų tėvų tėvams švietė; tamsa neperregima ūkana apsiatė mūsų linksmą senovę žemę; visokie vargai ir sunki ilgaverguvė išdildė iš mūsų atminties mūsų laimingesnio ir nevarginto gyvenimo atsiminimus: užmiršome, kuo mes senovėje buvome, ir tik retoje jau dainoje ar pasakoje randi paminėtą iš mūsų praeities paminklą... Liko dar kalba mūsų garbinga... Šiaip viskas praaišo, o ir tas vienintelis mūsų turtas – kalba, taip pat nyksta... Kaip aušrai auštant nyksta ant žemės nakties tamsybė, o kad taip jau prašvistų ir Lietuvos dvasia“.

(Ten pat, p.133)

1886 metų birželio mėnesį „Aušros“ leidyba nutrūko. Išėjo 40 numerių, sujungtų į 29 sąsiuvinus, bendra apimtimi – 1331 puslapių. „Aušros“ redaktoriais buvo J.Basanavičius, J.Mikšas, J.Šliūpas, M.Jankus, ir vėl J. Mikšas. Tarp jos bendradarbių – J.Basanavičius, M.Akelaitis, S.Baltramaitis, kunigas A.Baranauskas, V.Brūžis, V.Kudirka, J.Mačiulis-Maironis, J.Sauerveinas, J.Šliūpas, S.Šliūpas, V.Vaičaitis, J.A. Višteliauskas ir daugelis kitų žymių to meto žmonių. Visi jie pripažino, kad dr. Jonas Basanavičius buvo „neabejotinas ir vienintelis „Aušros“ idealų kūrėjas. Jo dvasia buvo nudažytas visas „Aušros“ laikraštis, ir kai ta dvasia vėliau pradėjo nykti, tai ir „Aušros“ šviesa ėmė pamažu blankti. Sukurdamas „Aušrą“ dr. Jonas Basanavičius ne tik davė mūsų tautai pirmą lietuvišką laikraštį, bet ir gausiai pabėrė ja-



me tų tautinių idėjų, kurios vėliau taip vaisingai ir gražiai sužydėjo atgimstančios Lietuvos veikėjų širdyse“.

(Ten pat, p. 242)

Tai buvo stipriausi lietuvių tautinio atgimimo žodžiai, tada pažadinę daugelį lietuvių, netgi ir bajorų. Jie pažadino ir iš lenkystės Lietuvai prikėlė dr. Vincą Kudirką, vėliau „Tautiškos giesmės“ – Lietuvos himno kūrėją, „Varpo“ steigėją, stojusį į vieną gretą kartu su Jonu Basanavičiumi ir kitais jo pasekėjais, savo „Varpo“ gausmu žadinusį kietai lenkystėje ir rusiškoje „verguvėje“ įmigiusius lietuvius.

Valstybingumo patriarchas ir Vasario 16-osios Akto signataras

1905 metų liepos 31 dieną Jonas Basanavičius grįžo į Lietuvą ir čia aktyviai įsijungė į Lietuvos politinį, mokslinį ir

visuomeninį gyvenimą. Jau 1905 metų lapkričio 11 dieną „Vilniaus žiniose“ buvo išspausdintas jo parengtas „Atsišaukimas į lietuvių tautą“, kuriame visi lietuviai buvo kviečiami atvykti į Pirmąjį lietuvių suvažiavimą Vilniuje. Lapkričio 15 dieną J. Basanavičius parašė memorandumą Rusijos caro valdžiai, kuriame reikalavo suteikti Lietuvai pilną kultūrinę ir politinę autonomiją. Be J.Basanavičiaus memorandumą pasirašė D. Malinauskas, M. Davainis-Silvestravičius ir kunigas J.Ambraziejus. Memorandumas taip pat buvo išspausdintas „Vilniaus žiniose“. Buvo Didžiojo Vilniaus Seimo iniciatorius, vienas organizatorių ir pirmininkų. Per Seimą derino konservatyvių ir radikalių politikų pozicijas.

(keliamą į 5 psl.)

Sveikiname

Sveikiname LPKTS Vilniaus skyrių 20 metų veiklos jubiliejaus proga ir linkime dar daug prasmingų darbų Lietuvos labui.

Klaipėdos PKT sąjunga

Padėka

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ antro tomo leidybai paaukojusiems:

Danutei Laužadytei – 50 eurų,

Zuzanai Petrikienei – 15 eurų,

Danutei ir Vladislovui Liekiams – 50 eurų,

Onutei Valevičienei – 30 eurų.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė



Netikėtas skambutis, pažadinęs prisiminimus

Vieną dieną suskambęs telefonas praskaidrino rudeniską mano nuotaiką. Išgirdau balsą jaunystės draugo, su kuriuo nesimačiau nuo 1954 metų. Nebetikėjau dar gyvą išgirsti, ir mintyse atgijo 60 metų senumo istorija, kurią noriu papasakoti.

Ji prasidėjo Komijoje, Intos Minlago 3 lagpunkte. Jau po „tėvelio“ Stalino mirties žmoniškėnės tapo kalinių gyvenimo sąlygos. Praeityje liko patys sunkiausi bado, kalinių fizinės ir moralinės priespaudos metai. Jau ir grotos nuo barakų langų nuimtos, numeriai nuo drabužių nuplėsti, barakai neberakinami. Jau ir po keliolika rublių už darbą gaudavome, galėjome lagerio parduotuvėje parūgusio obuolių dėmo nusipirkti. 1954 metų pavasarį, pajutę palengvėjusį režimą, susirinkome savo barake atšvesti šv. Velykų. Ta proga kitataučiai paslaugiai mums užleido baraką. Suruošėme bendrą stalą iš gautų siuntinių. Ir net stipresnio gėrimo prasimanėme.

Džiugią šventės pradžią nutraukė su šalto oro tumulu ir kaip kometas uodega karininkų ir prižiūrėtojų būriu barake pasirodęs pats lagerio viršininkas majoras Borodulinas, atsmakta „papacha“ ant įraudusio sprando. Matyt, „bildukai“ pranešė apie mūsų susibūrimą. Atsistojome. Slegianti tyla. Švininiai čekistų žvilgsniai. Borodulinas neskubėdamas apėjo baraką:

– Tai švenčiat?

– Tik truputį, pilieti viršininke.

– Na, žiūrėkite, kad būtų tvarka! – nugriaudėjo „papacha“ ir su visa svita išvirto lauk.

Atlėgo, atsikvėpėm. O prieš metus tas pats Borodulinas, Leono Petkevičiaus spintelėje radęs duonos gabaliuką, užriko prižiūrėtojui:

– Lietuvis, Žalio Velnio gauja, užrašyk jam penkias paras karcerio!

Bet tai buvo prieš metus, o dabar apsimetė net degtinės kvapo neužuodęs.

Svaigintis neįpratusios mūsų galvelės greitai pralinksmėjo – drąsiai traukėme partizanų ir politinių kalinių dainas. Prižiūrėtojai nedrįso rodytis. Kitą dieną, sukarpęs sąsiuvinio viršelį, padariau knygutę ir nupiešiau šventės humoristinius vaizdelius.

1954 metų pabaigoje gavau pranešimą, kad, kaip nepilnametis, esu amnestuojamas. Kartu su Gediminu Račinsku nešėmės pustuštį lagaminą, pagamintą salantiškio, lyno akrobato, per peilius nardytojo Vytauto Ažuolo. Lydimi šiaurės pašvaistės patraukėme Intos miesto žiburių link. Naujusius 1955 metus sutikome traukinyje Vorkuta–Maskva.

Po daugelio metų buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydyje Ariogaloje susitikome pasenę, vos beatpažįstami, tačiau nepamirštami draugai iš Intos 13–14 šachtos techninės kontrolės skyriaus. Ir čia vilnietis Juozas Juras man parodė ištraukęs iš uniforminio šaulio švarko kišenės, man visiškai pamirštų humoristinių

piešinių knygelę, kurią išeidamas iš lagerio jam palikau prisiminimui. Nustebeš virpančiomis rankomis sklaidžiau gerai išlikusį blonknotelį: čia – Julius Jndrašius, Kaune gyveno, jau miręs, čia – dzūkas, alytiškis Jonas Šarakauskas, mirė JAV, urna parvežta į Lietuvą, prieniškis Benius Luobikis irgi miręs...

2004 metais tuos šaržus publikavau savaitraštyje „Šiaurės Atėnai“ Nr. 25 su pastabomis apie tolimesnį pavaizduotų herojų likimą. Prie Antano Žemaičio-Murzos – stotingo išvaizdaus lagerio krepšininko paveikslėlio prirašiau, kad jo likimas nežinomas.

Į mūsų lagerio punktą Antanas buvo atkeltas iš 2-ojo lagerio. Šachtoje dirbdamas geodezininku – „markšeideriu“ (mat buvo baigęs melioracijos technikumą), prasikasė urvą iš šachtos į žemės paviršių laisvojoje zonoje, ir su Jonu Valaičiu 1952 metų rugpjūčio 9 dieną iš lagerio pabėgo.

Bėgliai jau buvo nukeliavę gana toli, bet po trijų parų pervargę traukinyje užmigo ir buvo sugauti. Tai vienas iš tų rečiau atveju, kad bėglius į lagerį atvežė gyvus. Už jų pabėgimą kai kuriems karininkams nuo antpečių krito žvaigždutės. Antaną su Jonu teismas vėl nuteisė tiems patiems 25 metams lagerio, vienerius metus praleidžiant kalėjimo vienutėje. Į mūsų lagerį Antaną atkėlė jau po kalėjimo.



Kazimieras Vasiliauskas ir Antanas Žemaitis. Intos antrojo lagerio punktas. 1956 metų liepos 2 diena

Jau grįžęs į Mažeikius, sykį buvau gavęs vieną Antano laišką, bet ryšiai nutrūko, ir daugelį metų nieko apie jį nežinojau.

Šį rudenį Antanui į rankas pateko seni „Šiaurės Atėnai“ (2004 m., Nr. 25) su jį vaizduojančiu paveikslėliu ir prieraišu, kad „likimas nežinomas“, tad jis ir susirado mane. Gyvas ir sveikas, nors jam 89 metai.

Tai jo balsas telefono rageilyje taip nudžiugino mane.

Prisiminėme, kad iš knygelėje pieštų nebėravilniečių Juo-

zo Juro nei Mato Banionio, nei panevežėčio Alfonso Gailiūšio, anykštėno Vyto Papievio, Palangoje užgeso Leonas Petkevičius, Ukmergėje – Povilas Ječiūnas. Be mūsų dar gyvas tik Povilo pusbrolis Mykolas Ječiūnas.

Antanas Žemaitis iš lagerio išėjo 1956 metų vasarą. Kartu su šviesaus atminimo monsinjoru, o tada dar tiksliai klieriku Kazimieru Vasiliausku.

Albertas RUGINIS

Antano Žemaičio asmeninio archyvo nuotrauka

Lietuvos valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui – 165 metai

(atkelta iš 4 psl.)

Jo derybinio talento dėka Seime buvo priimtas nutarimas atkurti Lietuvos autonomiją etnografinėse mūsų šalies ribose ir lietuvių teisių Vilniaus gubernijoje, kur labiausiai jos buvo pažeidinėjamos. Jo pastangų dėka Seime buvo įkurta Tautiškoji lietuvių demokratų partija (TLDP) ir organizacinis komitetas rinkimams į Rusijos Dūmą, pats juose dalyvavo. 1906 metais parašė kartu su kitais memorandumą Popiežiui, kuriame prašė atskirti nuo Lenkijos Lietuvos bažnytinę provinciją. 1917 metų rugsėjo 18–22 dienomis pirmininkavo Lietuvių konferencijoje, inicijavo Lietuvos Tarybą, kurios pirmininku jis buvo išrinktas, daug nuveikė diplomatiškai derindamas Lietuvos ateities scenarijų su įvairių tada Lietuvoje veikusių partijų atstovais,

pirmininkavo Lietuvos Tarybos posėdžiui 1918 metų vasario 16 dieną, kai buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė. Kartu su kitais įvairių partijų atstovais pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės Aktą.

Kai 1919 metų sausio 4 dieną rusų bolševikinė armija užėmė Vilnių, dr. Jonas Basanavičius iš Vilniaus neišvyko, o kaip tikras „prietilčio sargybinis“ liko saugoti pilies miestą, Lietuvos sostinę – dirbo steigiamo Istorijos ir etnografijos muziejaus direktoriumi. Vilnių okupavus lenkams, nesitraukė iš Vilniaus, saugojo jo įsteigtą Lietuvos mokslo draugiją, kartu su kitais vilniečiais Lietuvos patriotais gynė lietuvių teises lenkų okupuotame Vilniaus krašte.

Mokslinis skrydis lietuviškoje tautotyroje

Dar gyvendamas Bulgarijo-

je ir turėdamas galimybę lankyti visos Europos universitetų bibliotekose Jonas Basanavičius daug nuveikė, kaip lietuvių tautosakos rinkėjas ir propaguotojas.

Surinko ir išleido tautosakos rinkinį „Lietuviškos pasakos“ (2 d., 1898–1902); „Ožkabalių dainas“ (2 t., 1902), lietuviškos mitologijos rinkinį „Iš gyvenimo vėlių ir velnių“ (1903), dar vieną papildytą leidimą „Lietuviškos pasakos“ (4 d., 1903–1905).

Grįžus į Lietuvą, jo iniciatyva ir pastangomis 1907 metais buvo įkurta Lietuvių mokslo draugija ir jos mokslinis tęstinis leidinys „Lietuvių tauta“.

Jau pirmajame šio leidinio numeryje dr. Jonas Basanavičius pradėjo spausdinti etnografinę studiją „Levas lietuvių pasakose bei dainose ir prygiškai-trakiškoje dailėje“. Šio-

je studijoje bei anksčiau jo publikuotame straipsnyje „Lietuviškai trakiškos studijos“ ir „Apie trakų-prygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon“ (1921), J. Basanavičius stengėsi pagrįsti romantinę lietuvių kilmės iš trakų-frygų teoriją, gausiais pavyzdžiais įrodinėjo, kad tarp baltų ir trakų yra artimų kalbinės giminystės ryšių, romantizavo Lietuvos praeitį. Iki 1927 metų „Lietuvių tautoje“ buvo išspausdinta per 100 straipsnių, iš jų 26 – paties dr. Jono Basanavičiaus. Taip buvo padėti pamatai lietuvių tautinės kultūros pažangai ir lietuviškajai tautotyrai (Voverienė O. Tautotyros etiudai. – V., 2009).

Kai 1920 metų spalio mėnesį lenkų generolo L. Želigovskio daliniai okupavo Vilnių ir Lietuvos valdžia pasitraukė į Kauną, dr. Jonas Basanavičius pasiliko Vilniuje, tarsi legendi-

nis „prietilčio sargybinis“. Patsitenkino kuklia pensija ir visuomeniniu Lietuvių mokslo draugijos pirmininko darbu, saugodamas šį savo „kūdikį“ nuo okupantų sunaikinimo. Svajavo jį išauginti Lietuvos mokslo galiūnu. Lietuvos ateitį jis siejo su mokslu, tikėjo, kad išsimokslinusi lietuvių tauta, šviesi ir ištikima laisvės idėjai, anksčiau ar vėliau atgaus Vilnių – Lietuvos amžinąją sostinę.

Dr. Jonas Basanavičius mirė 1927 metų vasario 16 dieną, gražiai pagerbtas didžiųjų to meto Lietuvos vyrų ir moterų... ir prie jo kapo, ir spaudoje, jau 16-oje išleistų knygų apie jį. Tik Lietuvos valstybininkams jo nereikia: mūsų valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui iki šiol neturime paminklo Vilniuje, Lietuvos sostinėje.

Prof. Ona VOVERIENĖ



Partizanų vadui Baliui Vaičėnui – 100 metų

Balys Vaičėnas-Pavasaris, Liubartas, Lordas vienas iš Šiaurės rytų Lietuvos partizanų vadų, kovojęs Rokiškio, Zarasų, Utenos apylinkėse ir pietinėje Latvijos dalyje. Kovose su sovietine kariuomene ir sribais atlaikė pirmuosius okupantų puolimus rytų Aukštaitijoje, kurie buvo labai intensyvūs, siekiant palaužti partizanų pasipriešinimą, kad jis nepersiduotų ir dar neokupuotas Lietuvos teritorijas. Balys Vaičėnas-Lordas vienas iš pirmųjų suorganizavo partizanų būrį, kurį pavadino Vyties kuopa Lokio rinktinėje, Vytauto apygardoje.

1948 metų lapkričio 18 dieną Balys Vaičėnas buvo pakviestas dirbti į Vytauto apygardos štabą Propagandos ir agitacijos skyriaus viršininku. Tu pačių metų gruodžio 16 dieną įsakymu Nr. 28 Balys Vaičėnas paskirtas Lokio rinktinės Spaudos ir švietimo skyriaus viršininku. Jis redagavo ir leido laikraštį „Sutemų keleivis“. 1950 metais buvo paskirtas Vytauto apygardos štabo operatyvinio skyriaus viršininku, kartu tampa apygardos vado pavaduotoju ir išrenkamas apygardos partizanų karo lauko teismo pirmininku. 1951 metų sausio 26 dieną Balys Vaičėnas-Pavasaris paskiriamas Vytauto apygardos vadu ir Rytų Lietuvos (Kalnų srities) partizanų vado pavaduotoju.

Istorikas, žurnalistas Aras Lukšas „Lietuvos žiniose“ (2012 metų lapkričio 23 dieną) rašė: „Paskutinis Vytauto apygardos vadas Balys Vaičėnas-Lordas, Liubartas, Pavasaris retai minimas spaudoje ar istorikų darbuose. Nedaug trūko, kad šis žymus Laisvės kovotojas būtų taip ir likęs nežinomas plačiajai visuomenei, ir prisimenamas tik savo artimųjų. Tuo metu Balys Vaičėnas, gyvenimo pabaigoje ejęs Rytų Lietuvos (Kalnų srities) partizanų vado pavaduotojo pareigas, nusipelnė ne kiek mažiau dėmesio nei tokie žymūs partizanų vadai, kaip Adolfas Ramanauskas-Vanagas ar Juozas Lukša-Daumantas, kurių vardai tapo legendomis. Balio Vaičėno likimas buvo kiek kitoks. Šis kovotojas žuvo mūšyje. Taigi, jam nebuvo iškelta baudžiamoji byla, iš kurios šiandien būtų galima susidaryti bent kiek išsamesnį vaizdą apie partizanų kovas. Ilgą laiką niekas nenumanė, kad Balio Vaičėno archyvas vis



Balys Vaičėnas su pusbroliais partizanis Edvardu ir Vincu Vaičėnais

dėlto išliko. Jį sovietmečiu, smarkiai rizikuodamas laisve, išsaugojo jauniausias būrio partizanas ir Balio Vaičėno patikėtinis Andrius Dručkus, šiandien gyvenantis Obeliuose“.

Balys Vaičėnas gimė 1915 metų lapkričio 23 dieną Joanos ir Norberto Vaičėnų šeimoje Vaičėnų kaime Obelių valsčiuje Rokiškio apskrityje. Iš septynių vaikų išaugo trys: Balys, Emilija ir Bronius. Tėvas Norbertas buvo kaimo šviestuolis, kuris vaikus iš mažens mokė mylėti tėvynę, jos žmones, padėti jiems nelaimėje.

Jo sūnus Balys Vaičėnas 1937 metais tarnaudamas kariuomenėje, baigė puskarininkių mokyklą. Grįžęs, tapo aktyvus Lietuvos Šaulių sąjungos narys. Buvo vienas iš Šaulių sąjungos namų statybos organizatorių Obeliuose. Atidarant Šaulių sąjungos namus Obeliuose jis kalbėjo, kad kaimo vyrai, įpratę valdyti arklą, auginti duoną, bet, prireikus, mokės ir ginti savo Tėvynę. Nuo 1938 metų tarnavo pasienio policijoje Klaipėdos krašte.

1940 metais sovietams okupavus Lietuvą, grįžo į tėviškę, įsidarbino Obelių socialinio draudimo punkte. Prasidėjus areštams, išėjo iš tarnybos ir slapstėsi. 1941 metų birželio 22–27 dienomis su Matu Kurkliečiu organizavo sukilėlių būrį Obelių krašte. Apsaugo nuo susprogdinimo Obelių bažnyčią, geležinkelio stotį. Vėliau dirbo policijoje, platinė po pagrindinio spaudą, įspėjo vyrus apie vokiečių vykdomus reidus. 1944 metais, artėjant frontui, Balys Vaičėnas su broliu Broniumi, to paties kaimo Baliu Dručkumi ir jo pusbroliu Vytautu Dručkumi organizavo partizanų būrį, telkdamas vyrus iš gretimų kaimų: Niaučių, Kalnočių, Obelių, Aleksandravėlės, Kriaunų apylinkių. Susibūrę vyrai greitai tapo partizanine Vyties kuopa, kuriai ir vadovavo Balys Vaičėnas. Partizanai Rokiškio raju-

ne paralyžiuodavo okupacinės valdžios veiklą, užiminėjo miestelius, išlaisvindami suimtuosius. Todėl sovietiniai pareigūnai be kariuomenės negalėjo kaimuose pasirodyti.

Vyties kuopa, įėjusi į Vytauto apygardos Lokio rinktinę, įsikūrė Antazavės šile ir ruošėsi žiemoti. Lokio rinktinės partizanai, vadovaujami karo mokyklos kursanto Mykolo Kazano, gerai įsirengė bunkerius su gynybiniais apkasais aplinkui. Sv. Kalėdų išvakarėse atvyko ir Balys Vaičėnas su savo Vyties kuopos vyrais. Iki šiol neaišku, kaip sužinojo sovietų kariuomenė, kuri 1944 metų gruodžio 26 dieną apsupo partizanų stovyklą. Įnirtingas mūšis truko visą dieną, tačiau partizanų stovyklos sunaikinti nepavyko. Tuomet kariuomenė išsikvietė iš Daugpilio garnizoną, kuriam dar neatvykus partizanai vakare sėkmingai pasitraukė. Žuvo tik vienas partizanas Jonas Kairys, o žmonės šnekėjo, kad nukautus karius vežė mašinomis. Tam, jog galėtų saugiai peržiemoti, partizanai išsiskirstė mažomis grupelėmis.

Pirmosios netektys

1945 metų gegužės 2 dieną kariuomenė su sribais apsupo Vaičėnų kaimą. Įsiveržė į Juozo Dručkaus sodybą, darė krata. Po to suėmė šeiminingą ir jo sūnų Balį Dručkų, kuris po mobilizacijos mėnesiui buvo paleistas dėl sutrikusios sveikatos. Jis per tardymus buvo smarkiai sumuštas. Stribai, varydami suimtuosius į miškelį, dar pakeliui sudegino Balio Vaičėno sodybą, o Balį Dručkų, vieną iš artimiausių Balio Vaičėno bendražygių, žiauriai nužudė tėvo akivaizdoje.

Tų pačių metų pavasarį Balys Vaičėnas su savo kuopa apsisustojo Obelių šile, Rudžionių miške. Partizanai įsirengė stovyklą, iškasė apkasus ir įrengė bunkerį.

(keliami į 7 psl.)

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Antanas Bendžius, g. 1907 m., (po mirties), Žydų gelbėtojas holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Juzė Bendžiuviėnė-Šauklytė, g. 1905 m., (po mirties), Žydų gelbėtoja holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Leokadija Katerina Chaninovič-Buel, g. 1932 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Vilniaus aps. Vaidotų k., 1943 m.

Ona Dambrauskienė-Jakaitė, g. 1908 m., (po mirties), partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Šilalės valsč., Kęstučio apyg. Jūros būrys, 1945–1953 m.

Juozas Gaidauskas, g. 1926 m., partizanų rėmėjas, Šilutės aps. Pagėgių mstl., 1945 m.

Alfonsas Gečas, g. 1908 m., (po mirties), partizanų ryšininkas ir rėmėjas, Tauragės aps. Pagramančio valsč., Neptūno būrys, 1946–1948 m.

Ona Gečienė-Poškaitė, g. 1916 m., (po mirties), partizanų ryšininkė ir rėmėja, Tauragės aps. Pagramančio valsč., Neptūno būrys, 1946–1948 m.

Irena Jogėlienė-Mažutavičiūtė, g. 1930 m., partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Kaltinėnų valsč., 1945–1951 m.

Vytautas Kalanta, g. 1905 m., (po mirties), Šaulių sąjungos narys, Marijampolės aps. Antanavo mstl., 1930–1941 m.

Kristina Genofa Kovalevskaja-Buel, g. 1935 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Vilniaus aps. Vaidotų k., 1943 m.

Elvyra Petkienė-Kugelevičiūtė, g. 1934 m., pagrindinės organizacijos narė, Tauragės aps. Laukuvos valsč., 1949–1953 m.

Kazimiera Petraitienė-Bendžiūtė, g. 1930 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Valerija Razbadauskienė-Dambrauskaitė, g. 1933 m., partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Šilalės valsč., Kęstučio apyg. Jūros būrys, 1948–1953 m.

Pranciškus Rudnickas, g. 1936 m., (po mirties), partizanas, Joniškio aps. Žagarės valsč., Prisikėlimo apyg. Kun. Žvelgaičio rinktinės Juozapavičiaus tėvūnijos Ažuolo būrys, 1951 m.

Angelė Sakavičienė-Ramanauskaitė, g. 1956 m., pagrindinio spaudos bendradarbė, platintoja, Lazdijų r. Kapčiamiesčio apyl., 1972–1984 m.

Arkadijus Vinokuras, g. 1952 m., pagrindinės organizacijos narys, pasipriešinimo akcijų dalyvis, Kaunas, 1970–1974 m.

Pasiteirauti tel. (8 5) 231 4157. Komisijos pastaba: sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Prendentai į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

Skelbimai

Kauno Vinco Kudirkos bibliotekoje (Laisvės al. 57) veikia architekto dailininko, Kultūros paveldo specialisto Jono Lukšės piliakalnių ir Kauno tarpukario architektūros piešinių paroda.

Dėl paramos memorialinio paminklo statybai Kryžkalnyje

Praėjo 25 metai, kai atkūrėme Lietuvos nepriklausomybę. Tačiau iki šiol Lietuva nėra deramai pagerbusi už Laisvę kovojusių ir gyvybę paaukojusių savo sūnų atminimo.

Kryžkalnyje kunigo, prelato Alfonso Svarinsko iniciatyva iš paaukotų lėšų pradėtas statyti memorialinis paminklas, skirtas tūkstančių žuvusių partizanų atminimui.

Memorialinio paminklo statybos finansavimu ir statyba rūpinasi Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS). Šiuo metu statybai sukaupta ir panaudota 56 719,54 euro (195 841,23 lito). Darbų užbaigimui reikia dar apie 159 300 eurų (550 031 lito).

Maloniai prašome, pagal jūsų galimybes, finansiškai paremti memorialo statybą. Pinigus galite pervesti į LLKS (Sodų g. 3, LT-35009 Panevėžys, įmonės kodas 290770650) tikslinę sąskaitą Swedbank AB Nr. LT32 7300 0101 0944 8557. Pageidautina nurodyti, ar sutinkate, kad jūsų įmonė ar jūs asmeniškai, kaip memorialo statybos rėmėjai, būtumėte įamžinti memorialo.

Ačiū už jūsų gerumą.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis



Partizanų vadui Baliui Vaičėnui – 100 metų

(atkelta iš 6 psl.)

Stovykla buvo gerai paruošta gynybai. 1945 metų liepos 13 dieną stovyklą apsupo Imbrade dislokuota 137-ojo šaulių pulko 9-oji kuopa (35 kariai), vadovaujama karininko Poniatovskio, ir 10 strībų iš Antazavės būrio. Partizanai kariuomenę prisileido gana arti ir pasitiko granatomis bei kulkosvaizdžių ugnimi. Balys Vaičėnas, vadovavęs mūšiu, savo dienoraštyje rašė: „Kariuomenę pasigirdo keiksmai ir sužeistųjų šauksmai“. Kariuomenė, patyrusi nemažus gyvosios jėgos nuostolius ir negalėdama užimti stovyklos, išsikvietė 232 pasienio pulką. Partizanai, pajutę atvykstant kariuomenės pastiprinimą, nutarė veržtis iš apsupimo. Inscenizavę kontrpuolimą, sėkmingai išėjo iš apsupties. Žmonės šnekėjo, kad matė kraunant į mašinas nukautus karius.

Poniatovskij atskaitoje rašė, kad žuvo du seržantai, keturi buvo sunkiai sužeisti ir lengvai sužeistus vežė į Obelius, supanikavę „istrebiteľiai“ pasitraukė.

Partizanai iš apsupties išėjo gerai nusiteikę, matydami, kad gali kautis su sovietine kariuomenė ir net laimėti trumpus mūšius. Balys Vaičėnas savo dienoraštyje rašė: „Mes laimėjome trumpą mūšį, bet dar nenugalėjome sunkios vergijos. Mūsų veiduose viltis, kad ir ją sugriausime“. Būriui persikėlus į Dusetų girią, Balys Vaičėnas parašė testamentą: „Kiek daug jau mes esame netekę laisvės idėjos brolių! Ir jie juk laukė savo tautos pavasario. Troško juo džiaugtis, bet žiaurių budelių pasiūsta mirtis pastojų jiems kelią. Jeigu man toks likimas skirtas, aš ramiai jam atsiduodu, o prieš tai, turėdamas laiko, rašau testamentą. Gal tai juokinga: juk neturiu aš turto, kurį galėčiau kam nors paskirti. Visas mano turtas – ginklai, kuriuos, be abejo, pasiims, kai mane nukaus. Drabužiai, nors ir apiplyšę, bet ir juos neretai dėl didesnio išniekinimo nurengia. Bet... tebeturiu aš turto, kurio priešai neįstengs atimti: tai tikėjimas į didįjį pasaulio kūrėją Dievą ir meilė tėvų žemei. To neįstengs atimti joks priešas, nors tai būtų ir pats žmonių pabaisa Stalinas. Šį turtą aš palieku savo broliams ir sesėms, visiems tautiečiams, ir kol jie tai gerbs, tol bus nenugalimi“.

Skaudi netektis ištiko Bali Vaičėną. 1947 metų sausį patekęs į pasala žuvo jo brolis Bronius. Balys Vaičėnas parašė jam nekrologą: „Likimas sulaužys didvyrio krūtinę, tik nieko nebijo valia geležinė: 1947 metų sausį, iš ketvirtadienio 16 į 17 naktį suklupo jaunas, pilnas energijos ir gyvenimo vilčių, nuo kulkos, pasiūstos žiauraus budelio, kuri negailestingai nutraukė tavo gyvenimą. Neapraudojo Tavęs sena motina, sesuo, brolis nei giminės, neužmerkė akių ir neatsisveikino, tik žiaurūs Tavo žudikai kurčiai juokėsi Tave negyvą išniekindami. Veltui lauks Tavęs motina – nebenušluostysi jai ašarų nuo suvytusio veido. Žaizda, likusi jos širdyje nuo atsisveikinimo su Tavim dienos, liks amžinai...“ Taip atsisveikino Balys Vaičėnas su savo broliu. Sesuo Emilija pasakojo, kad sužeistą brolių strībais įmetė į roges, galva vilkosi per sniegą. Tuo tarpu strībais susėdę ant lavono gurkšnojį „naminukę“ iš aliumininės gertuvės už nukautą „banditą“. Nuvežė į Bebrinę (Latvija) pametė aikštėje priešais mokyklą. Strībais Broniaus kūną tyčiodamiesi spardė kojomis, baksnojo durtuvais. Partizanas pusantros paros dar buvo gyvas ir kankinosis mirties agonijoje. Net mokyklos direktorius kreipėsi į saugumą, kad matant mokiniams tokį vaizdą, neįmanoma vesti pamokų. Nukankintą partizaną užkasė kažkur Bebrinės žvyruobėse.

Rokiškio krašto partizanai pereidavo į Latvijos teritoriją ir, susijungę su latvių partizanis, paralyžiavo KGB veiklą rajonuose. 1947 metais Balys Vaičėnas buvo išrinktas lietuvių ir latvių partizanų junginio „Jutis“ vadu.

Balio Vaičėno būrio žūtis

1951 metų pavasarį Balys Vaičėnas-Pavasaris kviečiamas į susitikimą su Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų vadovybe Strazdų kaime. Utenos apskrityje, aptarti tolesnius partizanų veiksmus. Tų pačių metų balandžio 10 dieną jis kartu su Džiugo rinktinės partizanų štabo nariu Vytautu Dručkumi-Šernu, Džiugo rinktinės partizanų vadu Alfredu Garneliu-Čigonu, Šventosios partizanų štabo nariu, Laisvės kuopos vado pavaduotoju Vladu Juozapavičiumi-Askalu, Erškėčio kuopos vadu Jonu Čičeliu-Tėvu vyko į susiti-

kimą. Kelyje dar prisijungė Jeronimas Bulka-Gintaras iš Loko rinktinės ir Šventosios partizanų štabo narys, Laisvės kuopos vado pavaduotojas Juozas Sidoravičius. Kaip pasakoja Vaclovas Mikalaičiukas-Sakalas, jis irgi buvo gavęs kvietimą susitikti ryšininko Urbono sodyboje, bet jam kilo įtarimas, kai pamatė atvykstant į mišką mašinas su kariuomenė, o iš miško jos grįždavo tuščios.

Kariuomenės apsuptyje į pasitarimą atvyko smogikai. Matydami gerai ginkluotus partizanus, smogikai patalpoje nesiryžo vykdyti užduoties ir, tik šiems išėjus į kiemą, atidengė ugnį. Supratę, kad yra išduoti, partizanai atsisaukė. Sodyba buvo apsupta kariuomenės ir čekistų, kurie padegė ūkinį pastatą kartu su visais gyvuliais. Partizanams buvo aišku, kad prasiveržti nėra jokių galimybių. Balys Vaičėnas įsakė kautis ir nepasiduoti. Kaip pasakojo Juozo Čibiro dukra Lionė, Balys Vaičėnas-Pavasaris, matydamas žūstančius draugus, nakties glūdumoje uždainavo savo mėgstamą dainą „Sudiev pavasari malonus, sudiev pavasari gražus...“ Partizanų vadas, būdamas sužeistas, uždainavo tėvynės laukams, savo 35-ajam, paskutiniam, gyvenimo pavasariui. Žūtubūtinėje kovoje žuvo visi septyni partizanai. Kulkos suvarpė jų kūnus, bet okupantai nepajėgė sušaudyti jų kovos idealų, vilties, tikėjimo ateitimi. Taip žuvo vienas tauriausių Lietuvos partizanų vadų prisiekęs Dievui ir Tėvynei.

Balys Vaičėnas – paskutinis Vytauto apygardos vadas savo testamente rašė: „Kritusieji už laisvę įpareigoja tęsti jų vestą kovą, kad jų pralietas kraujas nenuėitų veltui. Didžiausias kritusiųjų noras yra, kad jų idealai išsipildytų. Ant jų krauju atpirktos žemės augančių lietuvių vaikų džiaugsmas jiems bus didžiausias atlyginimas. Atgavus laisvę, Tau, Tėvyne, linkiu stiprėti dvasioje, kad ateityje, jeigu panašus likimas pasikartotų, neatsirastų nei vieno išgamos lietuvio. Jums išdavikai keršto nelinkiu ir nenoriu, kad mano likusieji broliai jums keršytų, nes esu katalikas. Linkiu, kad šiame pasaulyje jus nutestų civilizuotas teismas, o aname – teteisia Dievas“.

Andrius DRUČKUS

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Elena Fetingytė-Mozerienė 1928–2015

Gimė Tauragės aps. Jocių k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. kartu su tėvais ištremta į Irkutsko sr. Taišeto r. Birusos k. Dirbo įvairius darbus. 1956 m. sukūrė šeimą. 1957 m. grįžo į Lietuvą, dirbo Tauragės keramikos gamykloje darbininke. Nuoširdžiai užjaučiame gimines ir artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas



Elvyra Kviliūtė-Karpavičienė 1931–2015

Gimė Zarasų r. Antazavės valsč. Lygialaukių k. ūkininkų šeimoje. Už pasipriešinimą okupantui 1950 m. areštuota, 1951 m. Karo tribunolo nuteista 25 m. lagerio, 5 m. tremties ir 5 m. be pilietinių teisių. Kalėjo Magadano sr. lageriuose. 1955 m. bausmė sumažinta iki 7 m., o 1956 m. išleista iš lagerio. Magadane dirbo siuvykloje. 1956 m. ištekėjo ir susilaukė sūnaus. Į Lietuvą grįžo 1959 m., apsigyveno Jonavoje, gimė duktė. Vėliau persikėlė gyventi į Kauną.

Palaidota Kauno Romainių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, sūnų ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma“

Aldona Einorytė-Milašienė 1926–2015

Gimė Biržų aps. Papilio valsč. Miegonių k. Būdamą penkerių neteko mamos, vienuolikos – tėvo. Ją augino motinos sesuo. Mokėsi Kupreliškėje, vėliau Rokiškio mergaičių gimnazijoje. 1951 m. už tai, kad matė einančius per lauką partizanus ir nepranešė, buvo sulaikyta. Panevėžio karinis tribunolas nuteisė 25 m., bet Šiaulių teismas bausmę sumažino iki 8 m. laisvės atėmimo. Pečioros lageriuose kalėjo 4 m. Panaikinus teistumą, buvo išleista, grįžo į Lietuvą ir gyveno pas tetą. Ištekėjo už likimo draugo. Dirbo melioracijoje, daug metų – Pandėlio pašte. Užaugino sūnų.

Palaidota Pandėlio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų Artūrą, jo šeimą ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas



Vilija Milaknytė-Keliuotienė 1939–2015

Gimė Rokiškio aps. Juodupės valsč. Tartališkio k. 1941 m. su mama ir seneliais buvo ištremta į Altajaus sr. Kamensko r. 1955 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo siuvėja, vėliau – Panemunėlio linų fabrike, Juodupės „Nemuno“ fabrike audėja. Dirbdama mokėsi Vilniaus lengvosios pramonės techniku-mė. Ištekėjo, užaugino tris dukteris, sulaukė šešių vaikų.

Palaidota Juodupės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Astą, Ramutę ir Reginą, jų šeimą, artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas



Užjaučiame

Mirus aktyviam Lietuvos Sąjūdžio dalyviui, Lietuvos Sąjūdžio ir Vilniaus Sąjūdžio tarybos nariui Pauliui Rutkauskui (1936–2015). Nuoširdžiai užjaučiame šeimos narius, gimines, artimuosius ir bendražygius.

Vilniaus Sąjūdis

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com,

Redaktorė Jolita Navickienė.
Redakcija: Austėja Žostautaitė, Vesta Milerienė.
Maketavo Ignas Navickas
Įmonės kodas 3000 32645
Ats./sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365,
AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas
2 spaudos lankai
Tiražas 2160 egz.

Kaina
0,58 euro

„Tremtinį“ remia „Lietuvių fondas“



Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekusių atspindžiai“ remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS





Stasio Šilingo 130-osioms gimimo metinėms

Vienas iš žymiausių Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjų Stasys Šilingas kartu su lietuvių tauta išgyveno daug sunkių, džiugių ir liūdnu periodų. Jis gimė 1885 metų lapkričio 23 dieną Vilniuje. Iš tėvų paveldėjo kilmingą barono titulą. Labai gerai baigė Vilniaus 1-ąją berniukų gimnaziją ir 1905 metais įstojo į Maskvos universiteto Teisės fakultetą. Dar besimokant gimnazijoje, Stasio sąmonėje pradėjo formuotis Lietuvos patrioto dvasia. Tam įtakos turėjo bendravimas su giminaičiu kunigu Motiejumi Juozapavičiumi, pas kurį Darsūniškyje, vėliau Bagaslaviškyje nuo dešimties metų praleisdavo vasaras atostogoms. Kunigas buvo labai apsišvietęs ir didelis Lietuvos patriotas. Jo auklėjimas lietuviška dvasia ir lėmė Stasio Šilingo ateities gyvenimą.

1905 metais carinėje Rusijoje prasidėjo revoliuciniai neramumai, kuriuose aktyviai dalyvavo ir studentas Stasys Šilingas: Maskvos barikadose kovėsi prieš caro policiją, buvo įstojęs į socialdemokratų partiją. Bičiulio Ramūno Bytauto paveiktas iš socialdemokratų partijos pasitraukė, pradėjo bendradarbiauti „Lietuvos žinių“ laikraštyje, įstojo į Maskvos universiteto lietuvių studentų draugiją ir netrukus buvo išrinktas šios draugijos pirmininku. Sumanęs leisti lietuvių studentams ir moksleiviams skirtą laikraštį, 1909 metais iš studentų draugijos pirmininko pareigų pasitraukė ir visą savo laisvalaikį skyrė „Aušrinės“ laikraščio redagavimui bei leidimui. Pirmasis lietuviškas jaunimui skirtas liberalios krypties laikraštis „Aušrinė“ skaitytojus pasiekė 1910 metų sausio 10 dieną.

Kasmet atostogaudamas Lietuvoje Stasys Šilingas susidomėjo lietuvių tautosaka, pradėjo ją rinkti. Tai daryti skatino ir kitus studentus bei moksleivius. Tautosakai skelbti prie „Aušrinės“ pradėjo leisti priedą „Vasaros darbai“. 1911 metų rugpjūčio 24 dieną Kražių bažnyčioje Stasys Šilingas susituokė su savo bičiulio filosofo Ramūno Bytauto seserimi Emilija. 1912 metais Šilingų šeima susilaukė pirmosios dukters Laimos, o po dviejų metų ir antrosios – Daivos. Iš viso Šilingų šeimoje gimė devynios dukterys.

1912 metais Stasys Šilingas, baigęs teisės ir ekonomikos mokslus Maskvos universitete, grįžo į Vilnių, dirbo lietuviškame banke, buvo jo valdybos ir tarybos narys.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą S.Šilingas sudarė ir išleido lietuvių rašytojų kūrybos almanachą „Pirmasis baras“. Prie laikraščio ir almanacho leidybos jis sutelkė kone visus tuo metu plačiau žinomus rašytojus ir dailininkus: Kazį Binkį, Balį Sruogą, Antaną Žukauską-Vienuolį, Vincą Krėvę-Mickevičių, Sofiją Kymantaitę-Čiurlionienę, Igną Jurkūną-Šeinių, Adomą Lastą, Justiną Vienožinskį, Antaną Žmuidzinavičių ir kitus.

Stasio Šilingo rūpesčiu prie Lietuvos dailės draugijos buvo įsteigta „Čiurlionio kuopa“ genealaus dailininko paveikslams demonstruoti ir išpirkti.

Kilus Pirmajam pasauliniam karui, Vilniuje buvo įsteigta lietuvių nukentėjusiems nuo karo šelpiti draugija. S.Ši-

lingas buvo išrinktas šios draugijos sekretoriumi, vėliau vicepirmininku. 1914 metais jis paskelbė „Gintarinę deklaraciją“ dėl Mažosios Lietuvos sujungimo su Didžiąja Lietuva. Dėl šios deklaracijos, artėjant vokiečiams prie Vilniaus, jam su šeima teko trauktis į Peterburgą. Čia buvo Atskirosios tarybos prie Rusijos vidaus reikalų ministerijos atstovu karo pabėgėlių reikalams tvarkyti. Įkūrė lietuvių politikos centrą, telkė ten gyvenančius lietuvius tautiniam darbui.

1917 metais Stasys Šilingas įkūrė Demokratinę tautos laisvės santaros partiją. Tų pačių metų kovo 26 dieną buvo sudaryta lietuvių tautos taryba, kurios pirmininku buvo išrinktas Stasys Šilingas. Jam teko dalyvauti lietuvių konferencijoje Stokholme, kur įsteigė lietuvių-švedų draugiją.

Nepriklausomoje Lietuvoje

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, S.Šilingas su šeima gyveno Rusijoje, kur aktyviai prisidėjo prie lietuviškų dalinių steigimo, Petrograde padėjo įsteigti lietuvių karių sąjungą, rūpinosi lietuvių sugrįžimu į Lietuvą. Į Vilnių Stasys Šilingas su šeima grįžo 1918 metų rudenį ir iš karto buvo kooptuotas į Valstybės Tarybą, o lapkričio 2 dieną – išrinktas Valstybės Tarybos vicepirmininku.

Vokiečiams pradėjus trauktis nuo Marnos, Valstybės Taryba pasiryžo kurti savas ginkluotąsias pajėgas. Šiam reikalui slapta buvo sudaryta Krašto apsaugos komisija. Jos pirmininku buvo S.Šilingas, nariai: S.Banaitis, dr. A.Alekna ir plk. J.Kubilius. Kiek vėliau buvo pakviesti L.Gira, plk.ltn. S.Nastopka ir karo gydytojas plk.ltn. V.Nagevičius. Taip pat S.Šilingui teko vadovauti finansų ir juridinei komisijai, organizuoti Lietuvos kariuomenę bei miliciją.

Lapkričio 23 dieną Lietuvos ministras pirmininkas prof. A. Voldemaras paskelbė pirmąjį įsakymą dėl kariuomenės, kuriuo remiantis buvo sudaryta Krašto apsaugos taryba, kurią sudarė plk. Chaleckis, plk.ltn. S.Nastopka ir karo gydytojas plk.ltn. V.Nagevičius bei sekretorius poručikas Liormanas.

Kai prie Vilniaus artėjo bolševikai, o A.Smetona, prof. A.Voldemaras ir M.Yčas su šeimomis buvo išvykę į užsienį, generolas Kondratovičius pasiūlė vyriausybei ir štabą perkelti į Gardiną. Tuomet laikinai einantis Tarybos pirmininko pareigas S.Šilingas ėmėsi iniciatyvos – gruodžio 22 dieną sušaukė visus karininkus ir likusius Tarybos narius, kuriems informavo, kad gen. Kondratovičius atleistas iš pareigų. Kitą dieną nauju ministru pirmininku tapo Mykolas Sleževičius, krašto apsaugos ministru – karininkas Mykolas Velykis.

Lietuvos Vyriausybei persikėlus dirbti į Kauną, 1919 metų balandžio 4 dieną Stasys Šilingas buvo išrinktas Valstybės Tarybos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki Steigiamojo Seimo sušaukimo.

Vėliau S.Šilingas iš valstybinės veiklos pasitraukė ir dirbo advokatu (jam buvo suteiktas prisiekusiojo advokato

vardas). Jis rūpinosi M.K.Čiurlionio galerijos, Kauno meno mokyklos, Operos teatro ir kitų kultūros įstaigų įsteigimu, aktyviai įsiliejo į Šaulių sąjungos veiklą. 1922 metų birželio 29 dieną išrinktas Šaulių sąjungos Centro valdybos nariu. 1924 metų birželio 6 dieną Stasys Šilingas išrinktas LŠS Centro valdybos pirmininku ir šiose pareigose išbuvo iki 1925 metų kovo 1 dienos.

1926 metų gruodį pradėjus vadovauti Antanui Smetonai, Stasys Šilingas buvo paskirtas teisingumo ministru, daug dirbo tobulinant Lietuvos įstatyminę bazę. 1928 metais vėl išrinktas Valstybės Tarybos pirmininku. Iš šių pareigų pasitraukė tik 1938 metais, taip pat atsisakė ir teisingumo ministro pareigų. Iki sovietinės okupacijos advokatavo, tvarkėsi savo Misiūnų dvare (Šakių apskritis) ūkyje.

Okupanto naguose

Sovietų sąjungai okupavus Lietuvą, S.Šilingas su šeima gyveno savo ūkyje. 1941 metų birželio 14 dieną jis, kaip buvęs teisingumo ministras ir „buožė“, buvo suimtas su žmona Emilija ir dukterimi Raminta savo ūkyje. Kitos dukters mokėsi Kaune ir Vilniuje ir kartu nebuvo, taip išvengė tragiškos lemties. Pilviškių geležinkelio stotyje S.Šilingą atskyrė nuo šeimos ir uždarė į atskirą vagoną. Daugiau su šeima jis nebepasimatė.

Stasys Šilingas daugelį metų Rešotų lageryje (drauge kalėjo Lietuvos Prezidentas Aleksandras Stulginskis, buvę ministrai K.Šakenis, J.Tonkūnas ir kiti valstybės veikėjai) ir Vladimiro kalėjime buvo laikomas be teismo. Tik 1952 metų vasario 27 dieną SSRS MGB Ypatingasis pasitarimas jį nuteisė 25 metams kalėjimo. Po Stalino mirties, 1954 metų birželio 2 dieną, SSRS Aukščiausiojo Teismo karinė kolegija bausmę sušvelnino iki 12 metų ir 4 mėnesių. 1954 metų birželio 23 dieną jis buvo išleistas iš Vladimiro kalėjimo Nr. 2, grįžo į Kauną, bet netrukus vėl buvo suimtas ir ištremtas į Ukrainos Žitomiro srities Dovbušo miesto invalidų namus, iš kurių buvo išleistas tik 1961 metų rudenį.

Visiškai paliejęs, pusaklis ir vos paeinantį Stasys Šilingas grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Kelmėje pas žmonos seserį Feliciją Bytautaitę. Mirė 1962 metų lapkričio 13 dieną. Buvo palaidotas Kelmės kapinėse, visiškai šalimais LŠS įkūrėjo ir bendražygio Vlodo Putvinskio kapo. 1991 metų liepos 15 dieną prie jo buvo perlaidoti iš Ust Kano pervežti jo žmonos Emilijos (nuo bado ir nepakeliamų gyvenimo sąlygų mirė 1943 metų vasario 22 dieną) ir dukters Ramintos (mirė 1944 metų birželio 14 dieną) palaikai. 1999 metų rugpjūčio 27 dieną Stasio Šilingo, jo žmonos Emilijos ir dukters Ramintos palaikai iškilmingai buvo perlaidoti Ilguvos kapinėse, kur nuo 1934 metų ilsisi duktė Audronė ir Stasio Šilingo giminaitis, Lietuvos nepriklausomybės šauklys – kunigas Motiejus Juozapavičius.

**Stasys IGNATAVIČIUS,
LŠS V.Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas**

Dar ne visi didvyriai paminėti

(atkelta iš 1 psl.)

Saugumiečiams pavyko išsiaiškinti susitikimo vietą. Prieš partizanus buvo pasiūsta MGB kariuomenė.

Nukentėjo ir partizanų artimieji. Jie buvo ištremti į Sibirą.“

LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė atmintyje išsaugojo Igno Čėsnos-Bedalio, Žento eilėraščio, parašyto 1951 metų žiemą, fragmentą: „Ji klaidžioja žaliuojančiais papieviais, / Ji lankos kalinių barakuos. / Kur ji, ten kraujas karštas liejasi, / Kur ji, ten pūvančių lavonų kvapas“.

Žuvusiųjų pagerbimo proga Teresė Ūksienė perskaitė savo kūrybos eilėraščių „Gyvi jūs – su gyvais!“: „Ant tėviškės laukų granito... – / Gyvi! Nežuvę! Gyvas tu! / Už Laisvę kas kovojo, krito, / Iks amžiams su gyvais kartu!“

Laukstėnų kaime Eigirdžių klebonas Vidmantas Šidlauskas pašventino žuvusiųjų garbei pastatytą atminimo paminklą. Skulptoriaus Osvaldo Neniškio unikalios kūrinio papėdę nuklojo gėlės, supleveno žvakučių liepsnelės. LPKTS Telšių filialo pirmininkės Reginos Chmieliauskienės vadovaujamo choro dainuojamos dainos ir giesmės nuvilnijo per Žemaitijos kalveles, primindamos gyviesiems, kad dar ne visi didvyriai paminėti, dar yra neatliktų darbų.

Iškilmų dalyvius sveikino Plungės rajono meras Audrius Klišonis, žuvusio Lietuvos partizano Petro Lileikio sūnėnas Petras Piekus, Laukstėnų kaimo senbuvų palikuonys, žemės savininkai. LPKTB Telšių filialo valdybos pirmininkė Adolfinia Striaukienė dėkojo visiems iškilmų dalyviams, paminklui statyti žemę paaukojusiems, skulptoriui, istorikėms Vilijai Vaičiulienei ir Janinai Buceviči, TS-LKD Telšių skyriaus tarybos nariams, Eigirdžių pagrindinės mokyklos direktorei Danutei Juškienei, Telšių rajono mokyklų ateitininkams ir jauniems šauliams, Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazijos jauniems šauliams, vadovaujamiems mokytojos Rasos Meškėnienės, visą iškilmų laiką išdidžiai laikiusiems Žemaičių apygardos partizanų vėliavą. Šventės organizatoriai nuoširdžiai dėkojo LPKTS Šilalės filialui, ypač pirmininkei Teresei Ūksienei, už ryžtą ir atkaklumą ieškant bendražygių žūtis vietos ir siekio įamžinti visus žuvusiuosius už Lietuvos laisvę.

Šventėje dalyvavo Žemaičių apygardos partizanų vado Vlodo Montvydo-Žemaičio vaikai. Duktė Irena Montvydaitė-Giedraitienė šeimos vardu pasveikino Lietuvos partizanų atminimo įamžinimo organizatorius, papasakojo Šatrijos rinktinės partizanų štabo istoriją. Skambant gražioms dainoms organizatoriai įteikė padėkas savo darbais prisidėjusiems prie partizanų atminimo įamžinimo.

**Loreta KALNIKAITĖ,
LPKTS Šilalės filialo narė**